

ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ І ЗАОЩАДЖЕННЯ В УКРАЇНІ

Одним із важливих чинників забезпечення сталого соціально-економічного розвитку країни є нарощування та ефективне використання інвестиційних ресурсів. Інвестиційні процеси хоч і не вирішують стратегічного завдання структурної перебудови економіки, проте поліпшують загальні макроекономічні показники економічного розвитку країни. Особливо це актуально для України, оскільки саме інвестиції допоможуть їй вийти з економічної кризи з якнайменшими втратами. При цьому багато уваги приділяють залученню саме іноземних інвестицій, нехтуючи внутрішніми можливостями країни. Мова йде про заощадження домогосподарств, які можна використовувати на відновлення матеріально-технічної бази вітчизняного виробництва. Якщо знайти шляхи активізації залучення заощаджень, то це дасть можливість відмовитися від іноземних інвесторів та зменшить відплив прибутків за межі України.

Так, згідно зі статтею 1 Закону України «Про інвестиційну діяльність» під інвестиціями розуміють всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті чого створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект. Такими цінностями можуть бути: кошти, цільові банківські вклади, паї, акції та інші цінні папери; рухоме та нерухоме майно (будинки, споруди, устаткування та інші матеріальні цінності); майнові права, що випливають з авторського права, досвід та інші інтелектуальні цінності; сукупність технічних, комерційних та інших знань, оформлених у вигляді технічної документації, навичок та виробничого досвіду, необхідних для організації того чи іншого виду

виробництва, але незапатентованих («ноу-хау»); права користування землею, водою, ресурсами, будинками, спорудами, обладнанням, а також інші майнові права; інші цінності [1].

А в Законі України "Про внесення змін до закону "Про оподаткування прибутку підприємств", "інвестиція – це господарська операція, яка передбачає придбання основних фондів, нематеріальних активів, корпоративних прав та цінних паперів в обмін на кошти або майно" [2].

Інвестиції – це досить багатогранне поняття. Для більш детального аналізу необхідно звернутися до класифікацій інвестицій. Серед усіх ознак нам необхідний поділ інвестицій за формами власності інвесторів. Так інвестиції поділяють на приватні, державні, іноземні та спільні. Під іноземними інвестиціями розуміють вкладення, які здійснюються іноземними громадянами, юридичними особами та державами. Повніше їх суть розкривається в структурі. Так з організаційно-функціонального погляду розрізняють дві основні форми іноземних капіталовкладень – це прямі та портфельні. Прямі здійснюються з метою придбання у повну власність або контрольного пакету акцій зарубіжного економічного об'єкта через створення нових підприємств і компаній, або поглинання вже існуючих. Портфельні іноземні інвестиції здійснюються у вигляді придбання цінних паперів підприємств, компаній та інших економічних об'єктів для отримання додаткового прибутку, але вони не забезпечують право контролю за цим об'єктом. Кількісна відмінність прямих інвестицій від портфельних полягає у необхідній частці їх у загальному капіталі для забезпечення інвесторові контролю за ними.

В даному випадку ми звертаємо увагу саме на іноземні інвестиції в основний капітал. Згідно Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств», пряма інвестиція – це господарська операція, яка передбачає внесення коштів або майна в статутний капітал (фонд) юридичної особи в обмін на корпоративні права, емітовані такою юридичною особою [2].

Починаючи з 1993 року, у процесі надходження прямих іноземних інвестицій в Україну можна виділити 4 етапи.

Перший етап охоплював період 1993-1994 рр. і характеризувався незначним залученням іноземних інвестицій.

Другий етап тривав до початку XXI ст. і відрізнявся динамічним зростанням зацікавленості іноземних інвесторів у економіці України. Зацікавленість інвесторів на цьому етапі викликали проекти, розраховані на короткострокову перспективу, інвестиційно привабливими для них в той період були такі галузі української економіки: харчова промисловість (19% від загального обсягу прямих іноземних інвестицій), внутрішня торгівля (18%), машинобудування (10%), хімічна промисловість (3%), фінансово-кредитна сфера (6%) [5].

Третій етап охоплював 2001-2007 роки і характеризувався значним приростом прямих іноземних інвестицій. Відповідно до Світового інвестиційного звіту за 2006 рік, у 2005 році прямі іноземні інвестиції на одну особу в Україні були на рівні вже 370 дол. США [5]. Таке зростання даного показника зумовлене значними приватизаційними процесами на території України: у 2001 році – Львівобленерго, Полтаваобленерго, Прикарпаттяобленерго, Сумиобленерго, Чернігівобленерго; у 2003 році – Рівнеазот; у 2005 році – повторна приватизація ВАТ «КГМК Криворіжсталь».

Четвертий етап охоплював період з 2008 по 2011 роки. Аналізуючи показники прямих іноземних інвестицій, починаючи з 2008 року, можна сказати, що 2010 рік був переломним, оскільки обсяг інвестицій був досить низьким. В 2011 році процес залучення іноземних інвестицій активізувався і їх обсяг майже досягнув рівня 2009 року.

Якщо говорити про частку саме іноземних інвестицій в загальному обсязі інвестицій в основний капітал, то в середньому за 2003-2011 роки вона складала 3,8%. Мінімальний рівень у 2,3% був у 2010 році, а максимальний у 2003 році та складав 5,5%.

Заощадження – частина доходу, яка не витрачена на придбання товарів та послуг у межах поточного споживання. Відповідно до СНР: «Заощадження

представляють собою ту частину наявного доходу, яка не витрачена на товари та послуги для кінцевого споживання» [3, с. 110].

Так деякі вчені в процесі формування заощаджень населення України виділяли 3 етапи [4, с.231].

Перший етап охоплював 1992-1995 рр. та характеризувався дестабілізацією економіки, знеціненням національної валюти в умовах гіперінфляції, що привело в результаті до стрімкого знецінення заощаджень населення.

Другий етап розпочався в 1996 та тривав до 1999 року. Він характеризувався економічним спадом, обмеженою інфляцією, нестабільністю національної валюти. В результаті населення припинило довіряти фінансовим інститутам, що привело до зниження частки організованих (вклади в банківських установах, вклади в небанківських депозитних установах, придбання цінних паперів, вкладення у страхові поліси) заощаджень.

Третій етап – це 2000-2004 рр. На початку даного періоду в результаті валютно-фінансової стабілізації економіки доходи населення збільшувалися, що привело до росту заощаджень. А в кінці 2004 року в результаті політичної нестабільності загальна схильність до споживання перевищила одиницю і збільшився показник схильності населення до кредитування.

При цьому інші вчені вказують на необхідність виділення четвертого етапу, який розпочався з 2005 року. Він характеризувався ростом ВВП, стабільним валютним курсом, значним притоком іноземних інвестицій, щ в результаті привело до збільшення доходів населення. При цьому організовані заощадження перевищували неорганізовані (готівка), а обсяг кредитування практично був рівний загальним річним заощадженням населення.

На основі офіційних статистичних даних простежимо динаміку іноземних інвестицій в основний капітал і чистих заощаджень домогосподарств України [5].

Таблиця 1.

Динаміка чистого заощадження домогосподарств та іноземних інвестицій в основний капітал

Рік	Іноземні інвестиції в основний капітал, млн. грн.	Чисте заощадження домогосподарств, млн. грн.
2003	2807	16277
2004	2695	31643
2005	4688	45651
2006	4583	44203
2007	6660	47779
2008	7591	52011
2009	6859	80377
2010	3429	161867
2011	6544	113925

Як видно з таблиці, починаючи з 2003 року лише заощаджень домогосподарств достатньо, аби відмовитися від іноземних капіталів і створювати нові, реконструювати існуючі основні засоби власними силами. При цьому залежність України від іноземних інвесторів зменшиться, а прибутки отримуватимуть вітчизняні сім'ї. В результаті отримаємо стабільний розвиток економіки, особливо сфери виробництва, та підвищення рівня добробуту українців власними силами.

Список використаних джерел

1. Про інвестиційну діяльність. Закон України від 18 вересня 1991 року.
2. Про оподаткування прибутку підприємств. Закон України від 22 травня 1997 р. №283\97.
3. Герасименко С.С. Система національних рахунків: навч. посібн. /С.С. Герасименко, В.А. Головка, І.М. Нікітіна. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2005. – 217 с.
4. Доходи та заощадження в перехідній економіці/ В.Бандера, В.Буняк, З.Ватаманюк, О.Ватаманюк; За ред. С.Панчишин, М.Савлук. – Львів : Видавництво Львівського університету ім. І.Франка, 2003. – 406 с. : іл.
5. Статистичні щорічники України за 2010, 2011 роки. – К.